

Vajda János és kora
2. forduló
(1862-1897)

1. Vajda magánya, kitzasztottsága akkor vált teljessé, mikor 1862-ben kiadott két röpiratot.

a. Milyen álnéven jelentek meg? .....

b. Mi volt a címük? Írd az idézetek alá!

I.,,Ugyanis megtámadott nemzetiségünk kétségbeeső féltésében annyira belebújtunk magyarságunk földalatti bástyáiba, cifraszűrünket úgy a fejünkre húzzuk, hogy az ember alig látszik a - magyartól.”

.....

II.,,Az egész csupán három szóból áll: Művelődés, magyarosodás, szaporodás. Nemzeti nagy lételet, jövőt csak e három tényező alapján remélhetünk. De tulajdonképpen csak az első a fő dolog, mert a két utóbbi mégsem egyéb, mint a két elsőnek természetes és kimaradhatatlan következése.”

.....

c. Mit kárhoztatott ezekben a röpiratokban, és milyen megoldási javaslatokat fogalmazott meg, amelyekkel szembekerült a kor politikai, irodalmi uralkodó köreivel?

.....
.....

d. Milyen álnveket használt még Vajda újságíróként, íróként?

.....
.....

2. 1863-ban Jókaitól átvett *Magyar Sajtó*ban újra a nyilvánosság elé tárta kritikai gondolatait. Ifjú híveivel (Zilahy Károly, Bajza Jenő stb.) szembefordult az irodalmi Deák-párttal, az Akadémia, Kisfaludy Társaság, kiadók vezetőivel (Arany, Gyulai, Kemény Zsigmond). Egyre jobban elszigetelődött. Elvesztette újságíró állását, az éhhalál elől kénytelen volt Bécsbe menekülni. 1866-os hazatérése után élete végéig megmaradt ember és világgyűlölőnek.

Vajda életének egyik tragikus eseményét mutatja a kép. Mi ez, mikor és hol történt, és milyen következménye volt a költőre nézve? (+ pont: Ki festette?)

.....
.....

3. „Vajda Jánost én igen tehetséges embernek tartom...és megvallom, örvidenek, ha a párt őt magához csatolná...Vajdának nincs kenyeere, Biz én adnék neki, ha tehetném, mert nagy hasznát lehetne venni tollának..”

a. Ki írta ezeket a sorokat, mikor felmerült Vajda képviselővé választása az 1869-es választásokon?

.....

b Melyik verse született ebben az időben a kiegyezés ellenében fellépő 48-as program népszerűsítő változataként?

.....

c. Melyik költők verseiből vett át szinte szó szerint részeket (a versek címét és azokat a sorokat/szavakat is írták le, amik visszautalnak ezekre a versekre)?

.....
.....
.....
.....

d. Vajda politikai költészetéből még egy fontos verset emelünk ki, az 1885-ben írt *Credo*-t, amely érzelmi háborgásával, a nemesi ország indulatos ostromozásával tűnik ki. Mennyiben hasonlít Vörösmarty *A Guttenberg-albuma* c. verséhez és miben különbözik tőle (szerkezet/mondanivaló)?

.....
.....
.....
.....

4. Vajdából nem lett országgyűlési képviselő, 1872-től becsvágyainak java már nem a közéleti cselekvésre, hanem költői pályafutására irányul. Tagja lesz a Kisfaludy Társaságnak, 12 év után újra megjelenik verseskötete. Főleg újságírából él.

a. Melyik népszerű lap állandó munkatársa? .....

5. 53 évesen hosszas, romantikus udvarlás után, a lány anyjának tilalma ellenére megnősül.

a. Hogy hívták a feleségét? .....

b. Hogyan nevezte verseiben?
.....

c. Melyik versei szólnak erről a kapcsolatról?
.....
.....

d. Meddig tartott a házasság? .....

Élete második fele eseménytelenebb, ugyanakkor lírája új korszakát fokozott műgond jellemzi, versvilága kibővül és elmélyül.

A magány mint élete nagy élménye végigkíséri Vajda egész költészetét, a legváltozatosabb témákon és hangnemekben, változatlan alapézés azonban bennük a pesszimizmus. A kirekesztettség, a világgal és önmagával való meghasonulás életérzését fogalmazta meg. Ez lett életének és költészetének meghatározó élménye.

Endrődi Sándor idézi egy szavát, amelyet akkor mondott előtte, mikor 50 éves írói jubileumakor átadta neki az írók üdvözlését tartalmazó iratot:- Egy vallomással tartozom neked, édes barátom. Én körülbelül harminc év óta azzal a gondolattal járok föl-alá a világban, hogy itt mindenki gazember. Nem volt igazam ... (Schöpflin Aladár)

Már az 50-es évek verseiben felmerülnek az emberi élet értelmét kutató gyötrő kérdések. Érett költészete megtelik filozófiai töprengésekkel, vívódással, kétségekkel. Ő a legtöbbet kérdező költőink egyike.

6. Vajda vonzódása a természethez gyerekkorából fakad. Magáénak érzi az „erdei magány” visszatérő élményét, amely végigkíséri életét. Természeti költeményében mégsem kapunk valódi képet a tájról, mert Vajdát már nemcsak a külső világ, a táj megejtő szépsége és bája vonzotta, hanem egy sokkal mélyebb vadon, a lélek világa.

a. Az alábbi idézetek alapján hogyan jellemeznéd Vajda természeti képeit? Miben különbözik Vajda természetleírás Petőfi tájverseitől?

.....
.....

b. Melyik versekből valók az idézetek?

I. Száll a hegyre barna felhő,
Zúg alatta már az erdő.
Észrevétlen langy lehellet
Rázza a faleveleket.

Hajaszáli a vadonnak:
Hervadt levelek szállongnak,
Fecske földet szántva röpdés,
Minden oly merengő, csöndes.

Erdő, mező, merre nézek,
Egy nehéz, bús előérzet.
Hosszú árny kísért a réten,
Szél sohajt az erdőn, mélyen...

Valami nagy, rejtett bánat
Fogja el az egész tájat;
Az a bánat, mit az ember
Érez és nevezni nem mer –

III. Így ül a hold ádáz vihar után
Elcsöndesült nagy, tornyos fellegen,
És néz alá a méla éjszakán,
Bánatosan, de szenvedélytelen,
Hallgatva a sírbolti csöndességet
A rémteli sötét erdő alatt,
Amíg a fákról nagy, nehéz könnycseppek
Hervadt levélre halkán hullanak...

II. Akármikor, ha reggel, este,
Maraszt, vonz engem a vadon,
Rejtelmes sugdosásit lesve,
Hő áhitattal hallgatom.

Sok kérdésemre mélyen hallgat;
De amit mond, az mind igaz.
(Hazudni, csalni szabadalmad
Csupán neked van, emberarc!)

Még akkor is, sőt legfőképen
Ha rekkenő a nyári dél,
Álmában, önfeledve, épen
Legmélyebb titkokat beszél.

E szentegyházi néma csöndben
Neszt hallva a falevelen,
Azt gondolom, ni most előttem
Az isten egybe megjelen.

IV. Az égen a felhő egymást üzi-hajtja.
Suhogva a parton hajlong a sikkár.
Csóválja fejét a hegyélen a makkfa:
Hogy oda megint az örömteli nyár!
Gyülemlik a holló, varjú kavarogva.
A cinege fázik a túskeborba'.
A kerti haraszton zokogja a szél:
Elhervad a rózsza, lehull a levél.

7. Ismerte és elfogadta kora legújabb természettudományos eredményeit, de még a vallásos képzetektől sem szakadt el teljesen, felbukkantak nála az istenhit képei is.

Olvassátok el a Nádás tavon, Búcsú a naptól, Őszi tájék, Hajón, a Városligetben, A bikoli fák alatt, A Köröndnél, Magány című verseit és gyűjtsétek ki, milyen gondolatok foglalkoztatják természeti-filozófiai verseiben?

.....
.....
.....

8. a. Melyik költeményében fogalmazza meg Vajda jelképes formában magányát?

b. Milyen alapérzések fogalmazódnak meg a versben?

.....

c. Mi a közös Vajda sorsa és a jelkép között? (idézetekkel is válaszolhattok)

.....

d. Milyen költői eszköz kerül túlsúlyba a versben a 2. versszaktól? Soroljatok is fel példákat!

.....

9. Vajda többször visszatér idősebb korában is Gina emlékéhez.

A *Húsz év múlva* „nemcsak Vajda két-három legszebb versének egyike, hanem a legszebb, legteljesebben hangzó és legmélyebb perspektívájú versek közé tartozik az egész magyar irodalomban.” (Schöpflin Aladár: Magyar lírikusok) Nem az imádott nőt, hanem az emlékező szerelmet állítja elének.

a. Vajda magányköltészetének egy sajátos változata szerelmi költészete is. Hogyan tudnád ezt bizonyítani ezzel a verssel? .....

b. A fenség képzete társul a versben a gyöngéd bensőségességgel. Igazold vagy cáfold ezt az állítást! .....

.....
.....

c. Minek a jelképe a „Montblanc” illetve a „csillagmiriád”? .....

d. A vers hangulatiságát milyen eszközökkel éri el a költő? Az 1-2. versszak miben különbözik a 3-4. versszaktól?

.....
.....

e. Mi a vers műfaja?.....

f. Milyen élményből született a *Harminc év után* című Vajda-vers?

.....

10. Egy kis vidámság és néhány jó tanács Vajda Jánostól.

Melyik művéből valók az idézetek, és milyen témákkal foglalkozik ebben a műben?

„Az emberi testnek legedzőbb fürdője
A szabad természet éles levegője.
Aki ebben tölti a nyarat, a telet,
Idegei épek, többet elviselhet.”

„Sok majom szülő a kisdedeknek bort ad;
Valóságos méreg a zsenge gyomornak.
Még a fűszertől is jó ha megkiméled,
Úgyis rászorul majd, ha nő emberré lett.”

„Akárki mit beszél, kedves ez az élet,
Szép a világ, de csak ha van egészséged.
Azért csak azt mondom, tartsd eszedbe váltig,
Ami itt leírva, mind javadra válik.”

„Óvja kiki magát minden szélsőségtől.
Ne legyen túl kényes, ijedős, képzelgő;
Ne higgye, hogy megárt minden gyöngye szellő.
Elbizakodottság és hipochondria,
Egyik mint a másik veszedelmes hiba.”

„Tanulással sem kell gyötörni őt mindjárt,
Míg elméje zsenge, abban eshetik kár.
Mindenekfölött a testre kell ügyelni,
Laza dongák közül elpárolog a zseni.”

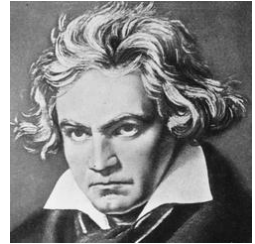
„Hogy a borral hogy élj, vedd ezt jól eszedbe:
A bor is csak fűszer, annak van teremtve,
Ki belőle sokat bevenni nem ártall,
Annyi, mintha ennék paprikát kanállal.”

„Éjfél előtt egy-egy jó órai álom
Bizony majd annyi, mint éjfél után három.
Hogy pedig alvásból mennyi elegendő,
Az életkor szerint különböztetendő.”

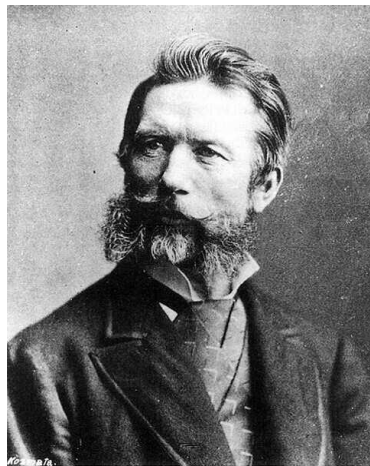
„Ebéd előtt kerüld az ingerültséget,
Mert ilyenkor épen ártalmas a méreg.
A halálnak egyik kaszája a harag,
Ez kivált nálunk sok kövér rendet arat.”

11. a. Húzz vonalakat azokhoz, akik Vajda ismerősei lehettek, akikkel találkozhatott?
 (Ady Endre, Beethoven, Brunszvik Teréz, Gárdonyi Géza, Gyulai Pál, József nádor, Kölcsey Ferenc, Liszt Ferenc, Petőfi Sándor, Sajnovics János, Táncsics Mihály, Vörösmarty Mihály)

b. Írd a képek alá a neveket!

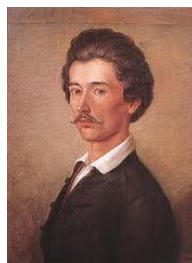
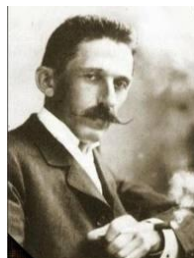
.....

.....

Vajda János

.....

.....

c. Kik azok, akik Vál közelében (Fejér megye) születtek/éltek? Hol? Miről nevezetesek?

Név	Hol élt? (település neve)	Miről nevezetes?

12. Vajda 1897. január 17-én hosszabb betegség után meghalt. Megismert művei, végrendelet és utolsó napokban írt versei (*Hosszú éjjel; Már lefelé megy élttem napja*) alapján hogyan jellemeznéd a költőt?

Halálom esetére

Január 16. éjjel 3 óra. Kérem a következőket:

- 1. Testem okvetlen minél apróbb részletekre fölbontassék, agyam, szívem, gyomrom kivétessék és fölapróztassék.*
- 2. Fiókomban, tárcámban találtatandó lehet e pillanatban mintegy 400 forint. Ebből hű ápolónőm Müller Mari azonnal átvehet 200 frt, olv. kétszáz forintot, mint neki megígért kielégítést.*
- 3. Könyvtár, ruhatár, fegyver, pipatár, bútorzat, netán elárvereztetvén ami ezek után bejön, három részre osztandó, és két nővérem, Róza és Gizi, harmadikul Müller Mari részesedjenek belőle. Egyetlen krajcárral sem vagyok adósa senkinek.*

Január 16. reggel fél négy.

Vajda János

- .....
- 13. a. Mikor és hol állították fel Vajda síremlékét és szobrát, és kiknek az alkotása?**
b. Milyen Vajda-idézet olvasható a síremléken?
- .....

Vajda János életét a meg nem értettség, a kitaszítottság, a magány kísérte végig. Szinte csak az utolsó évtizedben jutott neki némi elismerés, a fiatal, a népnemzeti irodalommal szembeforduló költőknek ő lett a példaképe. Elismertséget viszont csak halála után kapott.

14. Kiktől származnak az alábbi idézetek?

a. "Vajda János a 20. század küszöbén halt meg, és ez jelképes jelentőségű. Az új hang először a váli erdőben szólalt meg, ott, hol a váli erdő remetéje eltévedt, s nem találta az igazi utat. Múltunkat jelenünkkel éppúgy áthidalja ez a nagy ős, mint ahogy Dante, a Divina commedia nagy költője. Mindenki, aki utána jött, bolyongott ebben az erdőben, ismerte ijedelmes éjszakáját, számtalanszor elkiáltotta ezt a kérdést, anélkül hogy választ kapott volna rá, s igyekezett jámi azon a meredek ösvényen, mely a sötétségből kivezet a csillagokhoz. A váli erdő a mi szent erdönk, mert itt kezdődik a modern magyar költészet isteni színjátéka."

b. *„Vajda Jánosnak annak kellett volna lennie, aki Kiss József nem lehetett, aki Ady Endre lett... „Mint a kidőlt útmutató, úgy hever Vajda János a magyar költészet fejlődése útján. Fáj, hogy mikor koszorút illesztenek rá, iszapot kell lekaparni róla.”*

c. Sokáig várta szegény a Halált,
Pedig magyarul s nagyon szépen hívta
S vén haláláig hiányzott neki
Dárius kincse: azaz száz forintja.

Akkor is úgy volt: frász törhette ki
A Dal és Szépség nyugtalan magyarját,
Mert úgy van igaz magyarság szerint,
Ahogy cudarok és urak akarják.

Talán a mája se volt épp' szelíd
Olykor biz' nyűgös volt ez a vén gyermek.
De hisz' Istennek s ami keserűbb:
Magyarnak, bárdnak, poétának termett.

Mert úgy van most is, kis, számár gazok
Fojtják el, fogják az Isten növényét:
Magyar és vátesz, ez éppen elég,
Hogy honi késsel szent szivén döföljék.

Durcásan, büszkén csörtetett tovább
Rakott, hívó, bő, nagy asztalok táján,
Dalolt, virrasztott, pusztult csendesen
S göggel rugott ki végső éjszakáján.

Mert úgy van, úgy lesz, nem kell ám ide
Valaki ember, igazán nagy, gazdag,
Hagyjuk szabadon, simán a teret,
Úrnak, nemesnek, hitványnak, pimasznak.

Bakonyi fajta, karakán magyar,
Pazar volt, jó volt rossz fajtája mellett,
Magyar mértéknél ő többet adott
S ő azt se kapta, ami nagyon kellett.

Óh, vén por-ember, boldog néhai,
Fáradt-irigyen, búsan megidézünk
S megejt bennünket a magyar remény,
Ha szikkadt, porladt koponyádra nézünk.

*d. S homlokomon simogat kezével
A Montblank - ember,
Én szent elődöm, nagy rokonom*

Köszönjük, hogy részt vettetek a versenyben. A 2. forduló feladatlapjainak beérkezése után értesítjük a csapatokat az eredményről és a helyi fordulóról.

Vál, 2012. március 12.

Szervezők